

Pregledni članak

UDK: 336.77:339.564
368.1:336.77Primljeno u uredništvo: 12. 11. 2007.
Prihvaćeno za tisak: 14. 12. 2007.

Osiguranje izvoznih kredita – instrument vanjske politike ekonomski razvijenih zemalja

DANKO ŠPOLJARIĆ*

Sažetak

Članak se bavi temom osiguranja izvoznih kredita koji postaju vrlo važni za zemlje u razvoju, a posebno za ekonomski razvijene zemlje koje na taj način šire svoj utjecaj. Autor daje povijesni pregled garantnih i osiguravateljskih poslova povezanih s izvoznim poslovanjem, koje je u suvremenom svijetu postalo nezaobilazan instrument vanjske politike razvijenih država. Uz analizu pojmova ključnih za razumijevanje ovog područja, opisuje i tijek samog procesa osiguravanja izvoznih kredita i davanja izvozno-kreditnih garancija. Na kraju autor daje pregled značajnih osiguravatelja izvoznih kredita u svijetu opisujući njihovu djelatnosti i utjecaj.

Ključne riječi: osiguranje, izvozni krediti, ekonomski razvijene zemlje, osiguravatelji

Analizi međunarodnog kretanja kapitala, robe i usluga, sagledavajući poslovanje i aktivnosti svjetski značajnih tvrtki koje se bave poslom izdavanja garancija izvoznicima i osiguranja izvoznih kredita, valja pristupiti uz uvažavanje nepobitne činjenice međuzavisnosti međunarodnih političkih odnosa i ekonomskih kretanja u suvremenom svijetu, te njihovog budućeg paralelnog i isprepletenog razvoja.

Ekonomski čimbenici imaju veliku važnost u međunarodnim političkim odnosima, a osobito kao instrumenti vanjske politke, gdje se posebno ističu

*

Mr. sc. Danko Špoljarić je, šef odjela u Sektoru za korporativno upravljanje u Croatia osiguranju d.d, Miramarska 22, Zagreb; e-mail: danko.spoljaric@crosig.hr

međunarodna trgovina i inozemna tehnička pomoć.¹ Kao instrument vanjske politike trgovina je bila poznata i starim Feničanima i Grcima jer se odavno shvatilo da se kroz širenje trgovinskih veza aktiviraju i druge veze, koje uključuju i mogućnost političkog utjecaja na trgovinskog partnera u bilo kojem vidu. Jasno, da bi se ostvarili politički ciljevi, koji u datom trenutku možda imaju veću važnost od trenutne ekonomske dobiti, tada se trgovinskom partneru daju raznovrsni ustupci, koji mogu biti iskazani u preferencijalnoj cijeni, bržoj isporuci deficitarne robe ili uopće isporuci takve robe, davanju povoljnih kredita i tome slično. Kroz povijest do današnjeg dana nije se u pristupu trgovini kao ekonomskom instrumentu vanjske politike promijenilo ništa, osim metoda, koje su danas znatno profinjenije i koji puta teže uočljive, ali često i vidljive i jednostavne kao u samim počecima. Inozemna tehnička pomoć, kao instrument vanjske politike, postiže iste efekte na način da se investiranjem kapitala radi razvoja, tehničkom pomoći u razvoju tehnologije, vojnom pomoći ili bilo kojim drugim vidom pomoći, stvara odnos ovisnosti primatelja takve pomoći prema onome tko pomoć daje.

Nasuprot davanju ekonomske pomoći drugoj državi ili usmjeravanju trgovinskih odnosa s drugom državom u odgovarajućem pravcu i s odgovarajućim ciljem putem davanja povoljnih kreditnih aranžmana i tarifnih preferencija, međunarodni politički odnosi poznaju i metode ekonomskih pritisaka na drugu državu kao ekonomskog instrumenta vanjske politike. Ekonomske sankcije u vidu zabrane uvoza ili izvoza pojedine ili više vrsta robe, odnosno ekonomska izolacija pojedine države na bilo koji način, može biti vrlo efikasno sredstvo postizanja političkih ciljeva, a može imati i pogubne posljedice po gospodarstvo izolirane države.

Osiguranje kredita

Kreditno osiguranje je takva vrsta osiguranja kod koje se osiguratelj obvezuje osiguraniku isplatiti na ime svote osiguranja iznos potraživanja nenaplaćenog od njegovog dužnika, a u širem smislu predstavlja osiguranje imovinskog interesa, koje pokriva financijske gubitke vjerovnika-kreditora.²

U svojstvu korisnika osiguranja, kod osiguranja kredita uvijek se pojavljuje kreditor, neovisno o tome o kojoj vrsti osiguranja kredita se radi.

Najčešći slučaj kreditnog osiguranja je tzv. *del credere* osiguranje (*credit insurance*), gdje se redovno radi o osiguranju robnog kredita tj. potraživanju kreditora prema dužniku temeljem ugovora o isporuci robe. Ako je riječ o robi isporučenoj inozemnom kupcu ili uslugama obavljenim u inozemstvu, tada se radi o osiguranju izvoznog kredita. Kod ovog osiguranja, izvoznik-kreditor

1

R. Vukadinović, *Međunarodni politički odnosi*, Zagreb, 1998., str. 198-206.

2

B. Jakaša, *Pravo osiguranja*, Zagreb, 1972.

isporučuje robu kupcu i zaključuje ugovor o osiguranju kredita s osiguravateljem i ima status korisnika osiguranja, a moguće je osigurati jedan ili više kredita s jednim ili više dužnika.

Osiguravatelj uzima u pokriće komercijalne, katastrofalne i političke rizike ili samo pojedine od njih, a kao protučinidbu naplaćuje osiguraniku odgovarajuću premiju. Pod komercijalnim rizicima podrazumijevaju se dužnikova zakašnjenja u plaćanju, insolventnost (stečaj, neuspješna ovrha i sl). Ovu vrstu rizika redovno pokrivaju privatna osiguravajuća društva, a veličina rizika ovisi o utvrđenom bonitetu dužnika, te ekonomskoj situaciji i pravnom sustavu zemlje iz koje je dužnik.

Katastrofalni rizici (potres, poplava i slično) smatraju se nekomercijalnim rizicima.

Radi se o događajima koji pogađaju veći broj ljudi na širem području, dok se političkim rizicima, koji isto pripadaju nekomercijalnim rizicima, smatraju ratni rizici, revolucije, nemogućnost plaćanja uslijed administrativnih političkih zabrana itd. Država i specijalizirane državne ustanove redovno osiguravaju nekomercijalne rizike samostalno ili u suradnji s osiguravajućim društvima, a suradnja se većinom odnosi samo na tehničku provedbu posla osiguranja, obzirom na činjenicu da ovu vrstu rizika privatne osiguravajuće kuće ne mogu uzeti u pokriće.

Kako bi se osiguranika motiviralo da selektivno i kritički pristupi odabiru poslovnih partnera koje kreditira, osiguranik obavezno sudjeluje i sam u riziku neplaćanja, bilo putem franšize, tako da dio štete sam plaća u apsolutnom iznosu, bilo putem samopridržaja, kada dio štete plaća u ugovorenom postotku. Naime, kod ove vrste osiguranja specifično je to što odlučujuću ulogu kod procjene rizika ima subjektivna ocjena, u ovom slučaju vjerovnikova subjektivna ocjena dužnika, koja ipak ima i svoje objektivne elemente u egzaktnim podacima o bonitetu dužnika, političkim i gospodarskim prilikama u zemlji iz koje dolazi dužnik, ako je riječ o izvoznom kreditu. Za razliku od drugih vrsta osiguranja, kod ove vrste osiguranja selekcija rizika u puno manjoj mjeri može se vršiti matematičko-statističkim metodama.³

Osiguranik je dužan dati osiguravatelju sve relevantne podatke o samom poslu, o bonitetu dužnika i njegovoj kreditnoj sposobnosti, omogućiti mu uvid u poslovne knjige i dokumentaciju koja se odnosi na konkretni posao, obavještavati osiguravatelja o svim promjenama koje mogu otežati naplatu potraživanja i odmah obavijestiti osiguravatelja o nastanku osiguranog slučaja.

Kaucijsko osiguranje (*guarantee insurance*) je rijeđe, zaključuje ga s osiguravateljem kreditorov dužnik ukoliko je na to obvezan ugovorom o kreditu, a u tom slučaju dužnik podmiruje premiju osiguranja. Kao i *del credere* osiguranje i kaucijsko osiguranje zaključuje se u korist vjerovnika – kreditora, koji ima pravo na naknadu štete, a razlika je u tome što je kod kaucijskog

3

S. Andrijašević, V. Petranović, *Ekonomika osiguranja*, Zagreb, 1999., str. 111.

osiguranja dužnik uvijek upoznat s postojanjem ugovora o osiguranju kredita, dok kod *del credere* osiguranja dužnik ne mora ni znati da je kredit osiguran. Dužnik obično kod ovakvog posla uručuje policu osiguranja vjerovniku, a za slučaj nastupa osiguranog slučaja, te isplate naknade štete vjerovniku, osiguravatelj ima pravo regresne naplate prema dužniku.

Kako su kaucijska osiguranja u osnovi garancije (*guarantee insurance*), jer se daje garancija vjerovniku, usprkos tome što predstavljaju djelatnost osiguranja, u praksi se tim poslom često bave banke, a ne osiguravatelji, dok je forma osiguranja često obična bankarska garancija.

Uz kreditiranje izvoznih poslova, osiguranje izvoznih kredita značajan je stimulativni čimbenik izvoznicima, pa je u djelatnosti osiguranja izvoznih kredita u razvijenim zemljama često uključena država, bilo neposredno, bilo putem specijaliziranih državnih institucija. Kreditno osiguranje u velikoj mjeri smanjuje rizike kreditiranja izvoznih poslova, jer rizik s izvoznika-kreditora prelazi na osiguravatelja, pa na taj način izvoznik postaje konkurentniji na međunarodnom tržištu, budući da krajnjem kupcu robe ili usluga može ponuditi povoljnije uvjete.

Svojom zaštitnom funkcijom izvoza robe i usluga, a samim time i zaštitnom funkcijom domaće proizvodne i uslužne djelatnosti, kreditna osiguranja u cijelom svijetu imaju karakter nacionalne gospodarske zaštite.⁴ Stoga je sasvim razumljiv interes države za osiguranja izvoznih kredita, a radi zaštite nacionalne ekonomije i nacionalnog interesa kroz utjecaj izvoza na gospodarski razvitak i unaprijeđenje zemlje boljim korištenjem kapaciteta u zemlji, ostvarivanjem većeg profita i općenito bržim razvitkom gospodarstva.⁵

Prednosti osiguranja izvoznih kredita u odnosu na svaki drugi mehanizam zaštite od neplaćanja kojega ima izvoznik-kreditor, su brojne, odnosno, bolje rečeno, svaki drugi mehanizam zaštite od dužnikovog neplaćanja u vanjskoj trgovini ima nedostatke koji ne postoje kod zaštite osiguranjem izvoznog kredita, pa upravo zbog toga kreditno osiguranje predstavlja kreditoru izvoza najprikladniji oblik zaštite. Vjerovnik može od kreditiranog dužnika zatražiti jamstva u vidu založnog prava na pokretnu i nepokretnu imovinu, mjenice, jamstva trećih osoba ili bankarsku garanciju, međutim takva jamstva su skupa, teško se dobiju od kupca i često je dugotrajna i uopće upitna njihova realizacija, a protekom vremena kreditor zbog blokade svog kapitala trpi štetu. Pokretanje sudskih postupaka pred inozemnim sudovima skupo je i neizvjesno, a u svakom slučaju naplata je vremenski neizvjesna, što može dovesti u pitanje solventnost kreditora, a svi ovi problemi se eliminiraju osiguranjem kredita, da bi potom osiguratelj, nakon isplate po osiguranom slučaju, sam preuzeo naplatu protiv dužnika u regresnom postupku.

Osiguranje izvoznih kredita u širem smislu, uključujući u to čitav splet garantnih i osiguravateljskih poslova povezanih s izvoznim poslovanjem, posta-

4

V. Petranović, *Osiguranje i reosiguranje*, Zagreb, 1984., str. 364.

5

I. Frančišković, *Sustav transportnih osiguranja*, Zagreb, 1994., str. 105.

lo je u suvremenom svijetu nezaobilazan instrument vanjske politike razvijenih država. Početke ove vrste poslovanja susrećemo još sredinom 19. stoljeća u Francuskoj, Velikoj Britaniji, Njemačkoj i Švicarskoj, ali u domaćoj trgovini, dok se s osiguranjem izvoznih kredita započinje koncem 19. stoljeća u Velikoj Britaniji, a nametnula ga je potreba osiguravanja robe, koja se izvozila u Australiju. Nakon Prvog svjetskoga rata, u mnogim europskim zemljama pojavila se potreba za novim tržištima radi plasiranja robe i usluga, te oživljavanja vlastitog gospodarstva i zapošljavanja velikog broja nezaposlenih, a kako su se kao nova tržišta otvarala siromašna i nerazvijena tržišta, jedini način pristupa i opstanka na takvim tržištima bilo je, s jedne strane, kreditiranje kupaca, da bi se kupcu uopće roba učinila dostupnom, a s druge strane, da bi se kroz kreditiranje kupcu dalo povoljnije uvjete od onih koje daje konkurencija. Kako je kreditiranje kupaca na novim tržištima bilo vrlo rizično, posljedica toga je bila ekspanzija osiguranja izvoznih kredita. Međutim, kako osiguranje izvoznih kredita također predstavlja poslovnu granu kojom se poduzetnici bave radi zarade, to su i oni postali svjesni veličine rizika neplaćanja kreditiranog kupca, tako da im se nije isplatilo uzimati u pokriće veći dio izvoznih poslova, jer su u protivnom i sami bili izloženi bankrotu.

U takvoj situaciji uključuju se države u posao osiguranja izvoznih kredita i davanja izvozno kreditnih garancija izvoznicima i investitorima, koji namjeravaju investirati u inozemstvu. Izvoznik dobara i usluga obavlja svoj posao i očekuje isplatu po obavljenom poslu, a njegov eventualni kreditor povrat kredita u dogovorenim rokovima. Komercijalni osiguravatelj ne prihvaća svaki rizik, a pogotovo ne politički rizik, jer postoji vjerojatnost neplaćanja od strane krajnjeg kupca robe i usluga, nakon čega slijedi plaćanje štete svom osiguraniku i potom regresni postupak protiv uvoznika-kupca robe, dugi sudski postupci, neizvjesnost naplate, a to može značajno utjecati na njegovo poslovanje u cjelini, pa i dovesti do bankrota. Nasuprot tome, država, koja se putem svoje agencije u svojstvu osiguravatelja uključuje u takav posao, preuzima, istina, rizik neplaćanja, ali u slučaju neplaćanja ne dolazi u istu poziciju kao komercijalni osiguravatelj jer joj zbog toga ne prijete bankrot, već tu situaciju može okrenuti u svoju korist. Država isplatom štete osiguraniku-izvozniku postaje regresni vjerovnik uvoznika-kupca robe, a obično se kod većih poslova, u svojstvu uvoznika (ili barem uvoznikova jamca), sada regresnog dužnika, pojavljuje neko državno tijelo ili sama država dužnika. U slučaju neplaćanja, dug ne prestaje činjenicom što je država (osiguravatelj kredita) isplatila štetu osiguraniku, već dug i dalje egzistira, a prema dužniku ili njegovu jamcu otvaraju se različite mogućnosti; može se sudski pokrenuti postupak naplate, dužniku se može odobriti odgoda plaćanja ili samo odgoda plaćanja glavnice uz naplatu kamata, dug se može pretvoriti u novi kreditni odnos, da bi se potom eventualno reprogramirao itd. Novonastali odnos u kojem država postaje vjerovnik, može imati, a često i ima, kako ekonomske, tako i političke implikacije. Kako se obično radi o izvozno-uvoznim poslovima većih razmjera (telekomunikacije, eksploatacija prirodnih resursa, gradnja i sl.), posljedica ovakvog povezivanja s dužnikom je neka vrsta za-

visnosti države dužnika prema državi vjerovniku, a o tome hoće li kasniji utjecaj biti ekonomski, u pravcu daljnjeg ekonomskog povezivanja ili politički, odlučuje niz elemenata, od visine zaduženja do interesa jedne i druge strane. Sasvim je razumljivo da izložena situacija ne predstavlja pravilo u poslovanju državnog osiguranja izvoznih kredita jer bi u protivnom brzo došlo do kolapsa ovakvog poslovanja. Radi se samo o tome da je rizik države i njene agencije u ulozi osiguravatelja bitno manji od rizika koji preuzima komercijalni osiguravatelj, a to otvara prostor brojnim izvoznim poslovima koji se u protivnom ne bi ostvarili. Primjerice, za razliku od komercijalnog osiguravatelja, država će se uključiti u poslove gdje postoji politički rizik neplaćanja, a u većini slučajeva, usprkos političkom riziku, plaćanje će biti uredno, a ujedno će biti ostvaren međunarodni protok robe, usluga i kapitala. U protivnom ne bi došlo do investicija i prodaje izvoznikove robe ili usluga, što bi išlo na štetu njegovog razvitka, a istovremeno bi trpio štetu i potencijalni uvoznik pošto bi se to reflektiralo na njegov razvitak. I kod razvijenih država kreditora, a ujedno i osiguravatelja izvoznih kredita, kao i kod kreditiranih nerazvijenih država, u ranoj fazi je shvaćena važnost osiguranja izvoznih kredita, koji su omogućili gospodarski razvitak i jednima i drugima, jer bez kreditiranja ne bi bilo protoka robe, usluga i kapitala. Ovakav protok robe, usluga i kapitala u međunarodnim razmjerima doveo je do porasta rizika u međunarodnoj trgovini. Događali su se politički nemiri, bilo je trgovačkih embarga, restrikcija uvedenih od zemalja uvoznica radi platnih deficita, pa se izvoznicima i njihovim investitorima nametnula nužnost zaštite kroz osiguranje.

Značajni osiguravatelji izvoznih kredita u svijetu

Ne postoji tipični osiguravatelj izvoznih kredita ili inozemnih investicija, već se pojavljuju u raznim oblicima i bave se različitim djelatnostima u okviru osnovnog poslovanja.

Neke od njih su državni sektori ili odjeli, kao na primjer *Export Credits Guarantee Department (ECGD)*⁶ u Velikoj Britaniji, vladina agencija za kreditne garancije, a zapravo odjel pri Ministarstvu trgovine i industrije. U skladu sa svojim statusom odjela u državnoj upravi, ECGD ima i zadaću, zacrtanu u Deklaraciji o poslovnim principima (potvrđenoj od strane Ministra trgovine i industrije),⁷ gdje stoji da je osnovna zadaća ECGD promovirati britanski izvoz, ali i davati potporu izvoznim aktivnostima sukladno vladinoj vanjskoj politici. Ovakvo eksplicitno određenje o obvezi praćenja državne vanjske politike u obavljanju poslova osiguranja izvoznih kredita i davanja garancija izvoznim kreditima nije često među državnim osiguravateljima izvoznih kre-

6 Export Credits Guarantee Department, *Annual Review and Resource Accounts*, 2005-06.

7 ECGD Statement of Business Principles, December, 14th 2000.

ditu. U Švedskoj je *EKN*⁸ državna uprava za izvozne garancije, a iako se nigdje ne ističe da djeluje sukladno i u okvirima vladine vanjske politike, to se može zaključiti posredno iz istaknutih principa poslovanja, gdje se navodi da u procjenama rizika surađuje s relevantnim državnim službama. Nizozemski *NCM*⁹ započeo je poslovanje i radio desetljećima kao državni osiguravatelj za izvozne poslove s jedinstvenim obilježjem među svim osiguravateljima izvoznih kredita, da se država pojavljuje kao reosiguravatelj u poslovanju *NCM*-a. Nakon spajanja s njemačkim osigurateljskim divom *Gerlingom*, 2002. godine kompanija *Gerling NCM Credit and Finance AG* posluje na komercijalnim osnovama i to kao drugi u svijetu osiguravatelj izvoznih kredita, nakon čega su uslijedile daljnje vlasničke promjene.

*GIEK*¹⁰ je centralna državna agencija za osiguranje izvoznih kredita u Norveškoj, a u svom poslovanju, kako kaže u programu, slijedi politiku i smjernice Ministarstva trgovine i industrije, a garancije izdaje u ime norveške vlade. U posebnom programu osiguranja izvoznih kredita za zemlje u razvoju surađuje s Ministarstvom vanjskih poslova i Ministarstvom trgovine i industrije, što se nikako ne bi moglo shvatiti kao suradnja u smislu zajedničkog odlučivanja o komercijalnim, već jedino o političkim elementima pojedinog posla.

U Finskoj posluje *Finnvera*¹¹ kao specijalizirana financijska kompanija u vlasništvu države s ciljem poticanja finskog izvoza.

Danski *EKF (Eksport Kredit Fonden)*¹² je državna agencija, koja usko surađuje s državnim službama, posluje isključivo prema komercijalnim principima, a za garancije odgovara država.

Austrijski *Kontrollbank (OeKB)*¹³ je dioničko društvo, a dioničari su austrijske banke, osim njemačke banke *Westdeutsche Landesbank Girozentrale* iz Dusseldorfa, koja ima 10% udjela. Međutim, u Nadzornom odboru banke, uz predstavnike dioničara, bitnu ulogu ima predstavnik Ministarstva financija. Banka odvojeno posluje kao zastupnik države u skladu sa Zakonom o izvoznim garancijama, gdje zapravo djeluje kao stručni i tehnički servis države, a odvojeno obavlja druge komercijalne poslove na tržištima kapitala.

Australski *EFIC (Export Finance and Insurance Corporation)*¹⁴ djeluje kao državna korporacija australske vlade.

8
EKN Annual Report 2005.

9
NCM Annual Report 2001.

10
GIEK Annual Report 2005.

11
Finnvera Annual Report 2005.

12
EKF Annual Report 2005.

13
OeKB Annual Report 2005.

14
EFIC Financial Statements for the Year ended 30. June 2006., Annual Report 2006.

U SAD *Ex-Im* banka¹⁵ je, što se vidi i po imenu, izvozno uvozna banka, koja posluje kao "neovisna vladina ustanova", kako to stoji u programskim odrednicama, što je kontradiktorno, jer je pitanje kako se istovremeno može biti neovisna ustanova i vladina ustanova. Na poslovanje *Ex-Im* banke u značajnoj mjeri utječe država, a u krajnjoj liniji i članovi Uprave *Ex-Im* banke su državni službenici, koje, u okviru svojih ovlasti, imenuje predsjednik SAD. Da politički element u poslovanju *Ex-Im* banke ima bitnu prednost pred ekonomskim ukazuje načelo banke o zabrani izdavanja police osiguranja za izvoz u "marksističko-lenjinističke" države, osim uz posebno odobrenje predsjednika SAD koji mora utvrditi postojanje nacionalnog interesa SAD za izdavanje takve police osiguranja. Moglo bi se zaključiti da je ovo relikv prošlosti, ali je činjenica da ovo načelo i danas egzistira u programima banke, a potvrđuje ga i *Country Limitation Schedule* (raspored ograničenja po državama) gdje npr. Kuba nema uopće pristup programima banke, a razlog je očito kubanska "marksističko-lenjinistička" ideologija.

Međusobna povezanost i proporcionalnost ekonomskih i političkih čimbenika tj. utjecaja ekonomskih odnosa na političke odnose u svijetu nije upitna, pa stoga financijski pokazatelji daju jasnu sliku značaja osiguranja izvoznih kredita u širem smislu, za međunarodne političke odnose.

Ex-Im banka je od svog osnivanja pa do danas sudjelovala u realizaciji američkog izvoznog poslovanja s iznosom od 400 milijardi \$.

Grupacija *PEFCO* (*Private Export Funding Corporation*), koju čine komercijalne banke, industrijske i financijske kompanije, a koja daje izravne kredite, za koje *Ex-Im* banka izdaje garancije ili police osiguranja, ima portfolio od 5,1 milijardi \$.

U 2006. godini *Ex-Im* banka je sudjelovala u realizaciji američkog izvoza u iznosu od 16,1 milijardi \$, s potporom u vidu kredita, garancija i policama osiguranja u visini od 12,1 milijarde \$, a samo na osiguranje izvoznih kredita otpada 3,9 milijarde \$. Izvozni poslovi malog poduzetništva praćeni su u istom razdoblju s iznosom od 3,2 milijardi \$ u policama osiguranja izvoznih kredita i garancijama.

Njemački *Hermes Kreditversicherungs AG*,¹⁶ koji od 1949. godine upravlja njemačkim kreditnim osiguranjem, je u 2000. godini osigurao izvoznih kredita u iznosu od 107 milijardi EUR i uz to još izdao 7 milijardi EUR izvoznih garancija, pri čemu je ukupni njemački izvoz te godine iznosio oko 570 milijardi EUR.

Vlada SR Njemačke je u izvoznom poslovanju putem osiguranja izvoznih kredita imala u pokriću iznos od 19,5 milijardi EUR, što se u *Hermesovim* fi-

15

Export-Import Bank of the United States, Annual Report 2006.

16

Hermes Kreditversicherungs AG, Annual Report 2000. U okviru *Allianz* grupe, koja postaje najveći dioničar *Hermesa* 2002. godine, dolazi do spajanja s kompanijom *Euler*, tako da danas kao najveći svjetski osiguravatelj izvoznih kredita udruženi posluju pod nazivom *Hermes&Euler S.A.* sa sjedištem u Parizu. (Izvor: *Hermes&Euler S.A., Annual Financial Statements and Management Report, 2005.*)

nancijskim izvješćima iskazuje posebno. Ovaj iznos ima dodatnu težinu jer se radi o osiguranju uglavnom političkih rizika, koje ne prihvaćaju privatni komercijalni osiguravatelji.

Interese njemačke izvozne politike pokazuje iznos osiguranih inozemnih investicija, koji je dosegnuo 14 milijardi EUR.

U Velikoj Britaniji *Export Credits Guarantee Department* svojim aktivnostima izdavanjem garancija i osiguranjem izvoznih kredita pokriva vrijednost britanskog izvoza od 2,2 milijarde funti u 2006. godini. Radi se samo o rizičnim poslovima koje ne preuzima privatni komercijalni osiguravateljni sektor.

Prema podacima Bernske unije,¹⁷ koja okuplja 52 kompanije koja se bavi osiguranjem izvoznih kredita, a dolaze sa svih kontinenata, u razdoblju od 1982-2005. godine, kompanije koje su članice Bernske unije, osiguranjem su pokrivale vrijednost izvoza od oko 9,500 milijardi \$, a inozemnih investicija u iznosu od 225 milijardi \$.

Zaključak

Iskazani financijski pokazatelji su impresivni, a pogotovo se to odnosi na podatak Bernske unije o nevjerojatnih 9,500 milijarde \$ vrijednosti izvoza, u čijoj realizaciji su kroz osiguranje sudjelovale kompanije koje se bave osiguranjem izvoznih kredita.

Značajni su i financijski pokazatelji državnih osiguranja izvoznih kredita i uopće izvoznih poslova. Podaci *Ex-Im* banke, *Hermesa* i *ECGD*-a samo kao primjer daju sliku o količini izvoznih poslova, koji većim dijelom uopće ne bi bili realizirani jer zbog velikog rizika nisu prihvaćeni u pokriće od strane privatnog osiguravateljnog sektora. Konačno, svi prikazi, kao i financijski pokazatelji osiguranja izvoznih kredita, daju sliku stanja u industrijski razvijenim zemljama, nasuprot kojima s druge strane stoje nerazvijene zemlje Afrike, Azije i Latinske Amerike, te europske zemlje, koje prolaze teški i dugotrajni period tranzicije. Ova druga, puno veća grupa zemalja, koja okuplja znatno veći dio svjetske populacije, u odnosima izvoznog kreditiranja i osiguranja izvoznih kredita ima pasivnu ulogu korisnika kredita i aktera međunarodnih ekonomskih odnosa, zbog kojih su izvozno-kreditni poslovi rizični i zbog kojih se uglavnom izvozni krediti osiguravaju. U izloženom kontekstu, o njima se raspravlja pred Pariškim klubom, međunarodnom asocijacijom država kreditora, gdje se dogovara reprogramiranje postojećih dugova, a vrlo rijetko i oprost duga. Zaduženost zemalja u razvoju raste, a globalizacija za taj problem ne nalazi rješenje, već upravo suprotno, globalizacija pojačava raslojava-

17

Berne Union Yearbook 2006.

nje bogatih i siromašnih, a zaduženja su dosegla takve novčane iznose, da se tome ne nazire rješenje.¹⁸

Usprkos optimizmu zagovornika globalizacije, koji tvrde da će ona povećati svjetsko bogatstvo i dovesti do blagostanja¹⁹ jer će se olakšati međunarodno kretanje robe, usluga, kapitala i ljudi, čini se da su ipak bliže stvarnosti oni drugi, koji u globalizaciji vide još veće raslojavanje i povećanje socijalnih problema, jer činjenice daju prevagu njihovom stavu. Neovisno o ishodu globalizacije na međunarodne ekonomske odnose, problem ogromne mase dugovanja postoji, masa dugovanja se povećava, a raslojavanje bogatih i siromašnih se produbljuje i širi postojeće probleme.

Stručnjaci Organizacije za ekonomsku suradnju i razvitak (*OECD*)²⁰ svjesni su problema već nekoliko godina, pa se tako *OECD*, prvobitno uspostavljen na elitističkim osnovama, čije članice su bile samo najrazvijenije svjetske zemlje i čiji ciljevi su bili zacrtani u pravcu jačanja gospodarstva svojih članica, poboljšanja ekonomske efikasnosti, usavršavanja tržišnih sustava i daljnje industrijalizacije, sada mijenja i okreće prema zemljama u razvoju, problemima zaštite okoliša i socijalnim problemima. U članstvo *OECD*-a uključene su i neke bivše socijalističke zemlje, a uz 30 država članica *OECD*-a, aktivno se surađuje sa 70 država nečlanica.

Nakon četrdeset godina postojanja u ovom obliku *OECD* se mijenja i adaptira novonastaloj situaciji i fokus njenog djelovanja nije više isključivo prosperitet vlastitih zemalja članica, već se fokus pomiče prema zemljama u razvoju koje nastoje ostvariti tržišnu ekonomiju, a to je danas praktički cijeli svijet. Ipak, time *OECD* ne napušta stvarno svoje prvobitne ciljeve izgradnje jakog gospodarstva svojih članica i poboljšanje njihove ekonomske efikasnosti, što bi se drugim riječima moglo iskazati kao daljnje bogaćenje već bogatih i još veći razvoj već razvijenih. Naprotiv, vrhunski analitičari *OECD*-a, koji su daleko ranije predvidjeli npr. ekonomsku osnovanost velikih ulaganja u poljoprivredne subvencije, na čemu danas počiva agrarna politika SAD i Europske unije, koji su unaprijed analitički sagledali vrijednost ulaganja u razvoj informatičke tehnologije vezano uz ekonomski razvoj, koji su prilikom raspada Sovjetskog bloka u pravom trenutku procijenili da je potrebno pomoći nekim komunističkim državama članicama Bloka usprkos ideološkim razlikama, a time ujedno pomoći definitivnom raspadu samog Sovjetskog bloka, u novije vrijeme procjenjuju da se potrebno značajno uključiti u program pomoći u razvoju nerazvijenih država svijeta, uz veliku pažnju zaštiti okoliša i socijalnim pitanjima, jer daljnje raslojavanje i produbljivanje jaza između bogatih i siromašnih, razvijenih i nerazvijenih, u konačnici neće donijeti boljitak razvijenim zemljama članicama *OECD*.

18

V. Mileta, Nejednake koristi od ekonomske globalizacije, *Međunarodne studije*, VOL I (2001.)

19

A. Čečuk, *Financijska globalizacija*, Split, 2002. str. 13-25.

20

Organization for Economic Co-operation and Development (*OECD Key Publications Catalogue*, 2002.)

Ipak, zaokret u pristupu *OECD*-a nije nastao samo zbog interesa zemalja u razvoju i brojne svjetske populacije koja u njima živi, već se promjena ipak ima pripisati analizi koja je pokazala da je u vlastitom interesu spriječiti daljnje raslojavanje i povećanje socijalnih problema, pa tako, bez obzira na motive *OECD*-a i promjene njegovog fokusa, sama promjena otvara nadu da će se ipak naći rješenje problema.

Literatura

- Andrijašević, S., Petranović, V., *Ekonomika osiguranja*, Zagreb, 1999.
- Andrijašević, S., Račić – Žlibar, T., *Rječnik osiguranja*, Zagreb, 1997.
- Babić, M., *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, 1993.
- Čečuk, A., *Financijska globalizacija*, Split, 2002.
- Frančišković, I., *Sustav transportnih osiguranja*, Zagreb, 1994.
- Frančišković, I., *Osiguranje u tržišnom gospodarstvu*, Zagreb, 1992.
- Graham, G., Cost of Bank Payments, *Financial Times*, 1998.
- Van Horne, J. C., *Financijsko upravljanje i politika*, Zagreb, 1993.
- Jakaša, B., *Pravo osiguranja*, Zagreb, 1972.
- Kregel, J., Some Risks and Implications of Financial Globalization eor National Policy Autonomy, *UNCTAD Review UN*, Geneva, 1996.
- List, F., *Outlines of American Political Economy*, Wiesbaden, 1997.
- Lovrinović, I., *Novčano tržište – srce financijskog tržišta*, Zagreb, 1997.
- Mileta, V., *ABC Europske unije*, Zagreb, 1997.
- Mileta, V., *Uvod u međunarodne ekonomske odnose*, Zagreb, 1988.
- Mileta, V., Nejednake koristi od ekonomske globalizacije, *Međunarodne studije*, Zagreb, 2002.
- Perišin, I., *Svjetski financijski vrtlog*, Zagreb, 1988.
- Petranović, V., *Osiguranje i reosiguranje*, Zagreb, 1984.
- Trifunović, M., *Međunarodni platni promet i monetarni sistem*, Beograd, 1983.
- Vukadinović, R., *Međunarodni odnosi od hladnog rata do globalnog poretka*, Zagreb, 2001.
- Vukadinović, R., *Međunarodni politički odnosi*, Zagreb, 1998.
- Vukadinović, R., Amerika u novom svjetskom poretku, *Međunarodne studije*, Zagreb, 2001.

Godišnja izvješća

- Export Credits Guarantee Department, Annual Review and Resource Accounts, 2005-2006.
- ECGD, Statement of Bussines Principles, December 14th 2000.

- Exportkreditnamnden (EKN), Annual Report, 2005.
Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij (NCM), Annual Report, 2001.
Garanti Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), Annual Report, 2005.
Finnvera, Annual Report, 2005.
Eksport Kredit Fonden (EKF), Annual Report, 2005.
Oesterreichische Kontrollbank (Oekb), Annual Report 2005.
Export Finance and Insurance Corporation (EFIC), Financial Statements for the Year ended 30. June 2006., Annual Report 2006.
Export-Import Bank of the United States, Annual Report 2006.
Hermes Kreditversicherungs AG, Annual Report 2000.
Hermes&Euler S.A., Annual Financial Statements and Management Report, 2005.
Berne Union Yearbook 2006.
Organization for Economic Co-operation and Development, Key Publications Catalogue, 2002.

Summary

Export credits assurance – foreign policy instrument of economically developed countries

Article deals with the topic of export credits assurance which is of high importance for developing countries and especially for those economically developed using the fact to spread their power. Author brings historical overview of guarantee affairs connected to export business activity which became unavoidable foreign policy instrument of developed countries in contemporary world. Alongside with analysis of terms crucial for understanding the issue, author specifies the process of ensuring export credits and export-credit guarantees. Finally author brings the list of relevant export credits insurers in the world defining their activity and influence.

Key words: assurance, export credits, economically developed countries, insurers